

Aleg. 99.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawie projektu założenia domów składowych (Freilager) we Lwowie i Krakowie.

Wysoki Sejmie!

Składy zbożowe były już oddawna przedmiotem zajmującym uwagę sfer ekonomicznych i handlowych w kraju, a użyteczność ich i potrzeba w naszych stosunkach gospodarskich stała się rzeczą powszechnie uznaną. Poważne instytucje krajowe zastanawiały się nad sposobem wprowadzenia ich w życie, aż wreszcie sprawa ta wywołana potrzebą czasu, weszła na stół tej Wysokiej Izby i Wysoki Sejm w d. 20. Stycznia 1888 powziął następującą uchwałę:

1. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu postarać się o wprowadzenie w życie jak najrychlej po jednym domu składowym w dwóch znaczniejszych miastach zachodniej i wschodniej części kraju (o ile możliwości w Krakowie i we Lwowie) na podstawie gwarancyi ze strony kraju.

2. Na cel powyższy wyznacza Sejm roczną kwotę 21.000 zł. najdalej do końca roku 1912. Fundusze te, o ile na to nie wystarczą własne dochody domów składowych, użyte być mają przede wszystkim na pokrycie kosztów oprocentowania i amortyzacji kapitałów zainteresowanych w założeniu tychże i otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt do tej wysokości na rok 1888.

3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzić rokowania z gminami, w którychby domy składowe miały być założone, a w razie ujemnego rezultatu tych rokowań, z instytucjami finansowymi, lub dającymi odpowiednie gwarancje spółkami, w celu spowodowania tych gmin, instytucyj finansowych lub spółek, aby przyjęły na siebie obowiązek uzyskania koncesyi na domy składowe, dopełnienia wszelkich zobowiązań z tych koncesyj wynikających, i stałego utrzymywania pod kontrolą Wydziału krajowego domów składowych.

4. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zawarcia potrzebnych umów o założenie i utrzymywanie domów składowych pod warunkiem, że gminy, w których domy te będą założone, zobowiążą się przyczynić odpowiednio do kosztów założenia i utrzymywania tychże.

5. Na wypadek koniecznej potrzeby Sejm upoważnia Wydział krajowy do postarania się o koncesye na powyższe domy składowe na rzecz kraju.

W myśl powyższych uchwał poczynił Wydział krajowy, jak świadczy przedłożone Wysokiej Izbie jego sprawozdanie Al. 51., odpowiednie kroki, aby ważną tę sprawę wedle danych wskazówek, jak najrychlej załatwić; zaszły jednak nieprzewidziane okoliczności, które nie pozwoliły powyższych uchwał Wysokiego Sejmu ściśle wykonać, bo jakkolwiek w odpowiedzi na pismo Wydziału krajowego gmina miasta Krakowa powzięła uchwały „nie stojące w zasadniczej sprzeczności z wymaganiami Wysokiego Sejmu, lecz przemilczając o wielu ważnych punktach n. p. o kwestyi udziału gminy w pokrywaniu kosztów założenia i utrzymywania domu składowego, rozmiarach przedsiębiorstwa i wysokości potrzebnego mu kapitału zakładowego i t. p., nie zdawała się przecież dawać rękojmii, że ugoda z gminą z pewnością przyjdzie do skutku“; zaś ze strony gminy miasta Lwowa wprawdzie do tej chwili nie otrzymał Wydział krajowy żadnej pisemnej deklaracji, ustne jednak rokowania przeprowadzone przez członka Wydziału krajowego Dr. Wereszczyńskiego, pozwalają wnosić, „że przyjdzie wkrótce do porozumienia z gminą, która uwolni kraj od prowadzenia zarządu lwowskiego domu składowego“.

W obec nowej ustawy o podatku spirytusowym, przez Radę państwa uchwalonej, którato ustawa wytworzyła całkiem odmienną sytuację, a wprowadzenie w życie składów jeszcze niezbędnieszem uczyniła, wobec ponagieł Towarzystwa rolniczego krakowskiego i Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego, przedstawiających konieczność niezwłocznego załatwienia sprawy, a z drugiej strony wobec ociągania się gmin, z którymi rokowania rozpoczęto, postanowił Wydział krajowy zastosować się do punktu 5-go uchwały sejmowej, powyżej przytoczonej i postarać się o koncesyę na domy składowe na rzecz kraju.

Ministerstwo handlu reskrytem z dnia 29. Czerwca 1888 do l. 23.766 z uwagi, jakoby uchwała sejmowa z dnia 20. Stycznia 1888 i odnośne sprawozdanie komisji gospodarstwa krajowego jako też i dyskusya w tej Wysokiej Izbie przeprowadzona — wyraźnie wskazywały, że kraj nie życzy sobie prowadzenia domów składowych jako przedsiębiorstw krajowych — i przyjęcie na siebie tych przedsiębiorstw jako ostateczność nie pożądaną uważa, z uwagi, jakoby, zdaniem Ministerstwa, Wydział krajowy nie udowodnił w odnośnem podaniu, że wyczerpujące rokowania z gminami o objęcie tych domów składowych zostały bezskutecznie przeprowadzone, że wreszcie nie jest pewnem, czy Wysoki Sejm miał na oku wolne składy (*Freilager*), czy też tylko zwykłe magazyny na zboże i spirytus (*Waarenhäuser*), udzielenia żądanej koncesyi na razie odmówiło — wskazując zarazem w końcowym ustępie rzeczzonego reskryptu wymogi, jakie musiałyby być dopełnione — nimby pożądana koncesya uzyskana być mogła. Do tych też wymogów ściśle jest zastosowanym wniosek 1-szy z ustępami a), b), c), d), e) na końcu niniejszego sprawozdania umieszczony, i przyjęcie takowego zgodnie z brzmieniem przedłożonem przez Wydział krajowy, Wysokiej Izbie do uchwały przedkładamy.

W toku powyższych z c. k. Rządem rokowań, przystąpił równocześnie Wydział krajowy do nabycia potrzebnych gruntów i po troskliwych poszukiwaniach i badaniach zakupił w Krakowie grunt wraz z magazynami, będącymi własnością galicyjskiego Banku dla handlu i przemysłu, mający przestrzeni 1 morg 160 sążni kwadratowych za cenę 120.000 zł. Na gruncie tym znajdują się trzy budynki mogące służyć za magazyny lub składy zbożowe, a dające miejsce na 1000 ton zboża luźnego i około 2000 ton zboża w workach, i dwa budynki mieszkalne, z których jeden jako budynek administracyjny, a drugi wynajęty, 800 zł. czynszu przynosi, nadto 3 tory kolejowe i zwrotnica.

We Lwowie przy współudziale reprezentantów gminy po dłuższych poszukiwaniach udało się zapewnić nabycie gruntu obszernego, własności ks. Kaliksta Ponińskiego o przestrzeni 3 morgów 1093 sążni kwadratowych wraz z murowanym magazynem zbożowym na 600 ton i lokalem administracyjnym za cenę 95.000 zł. Grunt ten zresztą bardzo właściwy i odpowiedni dla naszych celów, ma tę niedogodność, że go na dwie części dzieli gościniec do Gródka prowadzący, pożądanem więc jest celem komasacyi, zamiana części jego po za gościńcem leżącej

na grunt będący własnością Skarbu Państwa obok leżący, a transakcyja ta w interesie kraju przedsięwzięta, przy pełnym gotowości udziale c. k. Ministerstwa rolnictwa wkrótce pomyślnie ukończoną zostanie.

Wśród tego badał Wydział krajowy sprawę budowy rezerwoarów na spirytus i wysłał inżyniera Chrzęszczewskiego do Berna, Pragi, Wiednia, Landsbergu i t. d., gdzie rezerwoary takie istnieją, celem dokładnego obznajomienia się z urządzeniem tychże i na podstawie jego wyczerpujących relacyj, zawarł z firmą H. Pauksch i Spółka w Landsbergu umowę o dostarczenie rezerwoarów wraz z armaturą dla Krakowa na 5000 hektolitrów za cenę 17.614 zł., a dla Lwowa na 10.000 hektolitrów za cenę 29.645 zł.

Wreszcie na podstawie odnośnych planów i kosztorysów zarządono stawianie dla ustawienia tych rezerwoarów potrzebnych budynów, w Krakowie za cenę ryczałtową 10 750 zł., a we Lwowie za cenę 19.500 zł.

Tak budowa jak montowanie mają być ukończone z końcem bieżącego roku, a z końcem Stycznia 1889 magazyny na spirytus mogą być oddane do użytku publicznego.

Według powyższego zestawienia wydano więc lub na podstawie przyjętych przez Wydział krajowy zobowiązań, wydać wypadnie:

I. w Krakowie:

a) na zakupno gruntu wraz z trzema budynkami	.	.	120.000 zł.
b) „ budowę magazynu na spirytus	.	.	10.750 „
c) „ urządzenie magazynu na spirytus	.	.	17.614 „
		razem	148.364 zł.

II. we Lwowie:

a) na zakupno gruntu wraz z magazynem zbożowym	.	.	95.000 zł.
b) „ budowę magazynu na spirytus	.	.	19.500 „
c) „ urządzenie magazynu na spirytus	.	.	29.645 „
		razem	144.145 zł.

W ogóle zatem na założenie domów składowych we Lwowie i Krakowie 292.509 zł., a po doliczeniu należności skarbowej w okrągłej cyfrze 300.000 zł. Oprócz tego wypadnie dla uproszczenia manipulacyi w zakupionych magazynach zbożowych uzupełnić ich urządzenie, co spowoduje nakład około 10.000 zł.

Po wykonaniu zarządzonych robót i adaptacyi będą gotowe do użytku w Krakowie: magazyn na 1.000 ton zboża luźnego i około 2.000 ton zboża w workach, jako też magazyn na 5.000 hektolitrów spirytusu. Tutaj więc zgodnie ze zdaniem Wydziału krajowego, komisya gospodarstwa krajowego nie widzi potrzeby dalszych rozszerzeń na razie, natomiast we Lwowie, gdzie magazyn spirytusowy na 10.000 hektolitrów na początek byłby może dostatecznym, to jednak magazyn zbożowy, mieszczący tylko 600 ton, jest stanowczo za małym, i jeżeli z powodu zbyt małego obrotu koszta administracyi nie mają zbyt obciążać całego przedsiębiorstwa, to wybudowanie natychmiastowo magazynu zbożowego przynajmniej na 2.000 ton jest koniecznem, na co też słusznie Wydział krajowy zwraca uwagę i na budowę tę 90.000 zł. preliminuje.

Według powyższego więc okazuje się dla obydwu przedsiębiorstw w Krakowie i we Lwowie w życie wejść mających potrzeba kapitału 400.000 zł. W celu dostarczenia funduszu potrzebnego na pokrycie tego wydatku zawiązał Wydział krajowy z Towarzystwem wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie rokowania, które pomyślnym uwieńczone zostały skutkiem. Towarzystwo to bowiem przyrzekło wypożyczenie potrzebnej sumy w wysokości 400.000 zł. na $4\frac{1}{2}\%$, umarzalnej w 25 latach, począwszy od 1. Stycznia 1889 w półrocznych ratach. Dołącza jednak do tego warunek, by na żądanie Towarzystwa, po upływie 3-ch pierwszych lat stosunku pożyczkowego, kapitał ten mógł być wypowiedzianym. Warunek ten pozornie trudny, w rzeczywistości jednak nie przedstawia niebezpieczeństwa — a koniecznym jest ze względu na statut

4
Towarzystwa i od niego też zależnem jest uzyskanie potrzebnego do zrealizowania tej pożyczki zezwolenia c. k. Rządu.

Zaciągnięcie tej pożyczki w podanej wysokości i zużycie takowej na założenie domów składowych w żadnym razie nie pociągnie za sobą konieczności podwyższenia dotacji w kwocie 21.000 zł., przyznanej przez Wysoki Sejm uchwałą z 20. Stycznia 1888, ponieważ ewentualna nadwyżka wydatku w roku 1889 znajdzie dostateczne pokrycie w kredycie otwartym na ten cel w budżecie na rok 1888, z którego to kredytu rok bieżący małą tylko część wyczerpie, a nawet na rok 1889 nie okazuje się większa potrzeba jak 15.000 zł. na ten cel, dokonane już bowiem i dokładnie obliczyć się dające przyszłe wydatki, wyższej nie wymagają kwoty. Wyraża też komisya nadzieję, że i na przyszłość wyższa roczna dotacja, jak przewidziana uchwałą Sejmową z dnia 20. Stycznia 1888 nie okaże się potrzebną, gdyż przy należytem prowadzeniu i rozwoju tych składów, czego z pełną ufnością oczekiwać należy spodziewane ich dochody własne, winny już co najmniej pokryć ewentualny niedobór, a nadzieję tę stwierdza już i ta okoliczność, że kupione krakowskie składy — chociaż w bardzo niedogodnych funkcyonowały warunkach, jednak dostatecznie zapełniane były, jakto stwierdza wykaz obrotu od 1/1 do 30/9 1888; było bowiem w tym przeciągu czasu 431 wagonów pszenicy, 145 wagonów żyta, 264 wagonów jęczmienia, 54 wagonów owsa, 46 wagonów nasion strączkowych, 14 wagonów rzepaku, 11 wagonów kukurudzy, 10½ wagonów konicznej, 2½ wagona tatarski, 4 wagony otrąb — czyli ogółem 1.020 wagonów, lub 10.200 ton.

Nadto, gdyby nadmienione powyżej rokowania z gminą miasta Lwowa do skutku doprowadzone zostały i Wydział krajowy uznał za właściwe urządzonych przez kraj domów składowych we Lwowie, zrzec się na rzecz tejże gminy, to przyjęte ewentualnie przez tę gminę zobowiązania, powinnyby pokryć różnicę, jaka zachodzi pomiędzy przyznaną przez Wysoki Sejm dotacją 21.000 zł. rocznie, a potrzebą roczną 26.500 zł. na oprocentowanie i umorzenie pożyczki w kwocie 400.000 zł. zaciągnąć się mającej, potrzebnych.

Wracając do administracyi założyć się mających domów składowych, to według powyższego przedstawienia stanu rzeczy okazuje się, na podstawie badań przez komisję gospodarstwa krajowego przedsięwziętych i wyjaśnień danych przez Wydział krajowy, że administracya krajowego domu składowego w Krakowie da się najpewniej i najlepiej na razie prowadzić przez pełnomocnika. Udało się bowiem Wydziałowi krajowemu w Dyrekcji poważanej i na pełne zaufanie powszechnie zasługującej instytucyi znaleźć bezinteresownego i ofiarnego zastępcę. „Lepszego i bezpieczniejszego pełnomocnika jak Dyrekcya Towarzystwa wzajemnego kredytu w Krakowie nie można znaleźć“, powiedział na posiedzeniu komisji Członek Wydziału krajowego Dr. Wereszczyński. Komisya gospodarstwa krajowego podziela w zupełności to zdanie. Szczegółowe warunki pełnomocnictwa, wychodząc z zasady wzajemnego zaufania i na podstawie odpowiedzialności pełnomocnika wypływającej z postanowień kodeksu cywilnego, ułożył Wydział krajowy w porozumieniu z Dyrekcją Towarzystwa wzajemnego kredytu. Komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że zbytecznymby było szczegóły takiego układu tutaj wymieniać, ani też nie czuje się do tego powołaną, jest jednak zdania, że taryfy opłat, tudzież stan urzędników domu składowego i ich płace wymagać winny potwierdzenia Wydziału krajowego.

Gdyby zaś odstąpienie krajowego domu składowego we Lwowie na rzecz gminy miasta Lwowa z jakichkolwiek powodów nie dało się uskuteczyć w dogodnych i właściwych dla kraju warunkach, to prowadzenie administracyi tego domu składowego przez Wydział krajowy tuż pod jego bokiem nie przedstawia nieprzewyciężonych trudności, i chociaż jest w razie objawionej chęci i odpowiednich gwarancyj ze strony gminy wskazanem, to ani koniecznem, ani bezwzględnie koniecznem się nie wydaje. Wreszcie są we Lwowie instytucye poważne, którymby administracyę domów składowych poruczyć można.

Komisya gospodarstwa krajowego jest zdania, że dla nadzoru i normalnego rozwoju krajowych domów składowych potrzebnem jest ustanowienie komisyj fachowych, dla każdego domu składowego przynajmniej z 3 członków i tyluż zastępców złożonych, którychby Wydział krajowy z pośród reprezentantów rolnictwa i handlu za porozumieniem z odnośnemi korporacyami mianował, wydając zarazem dla tych komisyj dokładną instrukcyę, określającą zakres ich działalności.

Potrzebnem jest także zdaniem komisji gospodarstwa krajowego, by Wydział krajowy postarał się gdzie należy o uwolnienie krajowych domów składowych od podatku zarobkowego i komunalnego.

Ważnem jest wreszcie także bardzo uzyskanie dla tych domów składowych u zarządów kolei żelaznych prawa tak zwanej reekspedycyi, przez coby osiągnąć się dało, że nadchodzące do tych składów ładunki w całych wagonach, jakoteż z tych składów dalej wysyłane według taryf dla nieprzerywanego ruchu związkowego przeznaczonych, klasyfikowane były. Różnice w kosztach transportu przy tym sposobie taryfowania przesyłek są bardzo znaczne, zwłaszcza w ruchu wywozowym, a uzyskanie tego prawa dla krajowych domów składowych jest nadzwyczaj pożądane. Do tej chwili odpowiednio do obowiązujących ustaw, zarządy kolei żelaznych takie prawo reekspedycyi według własnej tylko woli i uznania starającym się o takowe przyznają; c. k. Rząd jednak może wpłynąć skutecznie na te zarządy i starania w tym kierunku ułatwić. Obecnie więc tylko na tej drodze ważne to uwzględnienie dla krajowych domów składowych uzyskać można.

Rzecz sama jednak zasadniczo i ustawodawczo przy sposobności załatwiania w Radzie Państwa przedłożenia c. k. Rządu dotyczącego zakładania i utrzymywania domów składowych (Gesetz betreffend die Errichtung und den Betrieb öffentlicher Lagerhäuser und die von denselben ausgestellten Lagerscheine, 583 der Beilagen zu den stenogr. Protokollen des Abgeordnetenhauses X. Session) winna by być załatwioną, tymczasem w odnośnym ustępie tego przedłożenia a mianowicie w §. 6. określającym stosunki domów składowych do kolei żelaznych wcale o tem wzmianki nie ma. Komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że należy wziąć inicjatywę w tym kierunku i takiego ustawodawczego załatwienia tej ważnej dla domów składowych sprawy się domagać, i w tym celu na końcu niniejszego sprawozdania odpowiednie czyni wnioski.

Na podstawie powyższych wywodów komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm uchylając uchwałę swą z dnia 20. Stycznia 1888., tyczącą się domów składowych w celu założenia krajowych wolnych składów (*Freilager*) na zboże i spirytus w Krakowie i we Lwowie.

a) przyjmuje na kraj wszelkie zobowiązania potrzebne do uzyskania koncesyi na wolne składy według rozporządzeń c. k. Ministerstw handlu, stanu, sprawiedliwości, skarbu i wojny z dnia 19. Czerwca 1866 (Dz. ust. państw. Nr. 86) w szczególności także gwarancyę tak w obecnym składających towary, jak w obecnym zarządu państwa i skarbu państwowego;

b) otwiera Wydziałowi krajowemu na założenie wolnych składów na zboże i spirytus w Krakowie i we Lwowie kredyt do wysokości 400.000 zł. w. a. na rok 1888.;

c) poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby na pokrycie kredytu ad b) zaciągnął na rzecz kraju pożyczkę w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie w kwocie 400.000 zł. w. a. na 4 $\frac{1}{2}$ % z obowiązkiem spłacenia tej pożyczki w ciągu lat 25, poczynawszy od 1. Stycznia 1889 w ratach półrocznych, albo na żądanie Towarzystwa po upływie trzech pierwszych lat stosunku pożyczkowego za jednorocznem wypowiedzeniem;

d) poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby na podstawie postanowień ad a) b) i c) po-

starał się jak najspieszniej o koncesye dla kraju na wolne składy na zboże i spyrytus w Krakowie i we Lwowie, tak aby przedsiębiorstwa te mogły rozpocząć czynność swą z początkiem roku 1889;

e) na wypadek wejścia w życie ustawy o domach składowych, upoważnia Wydział krajowy do postarania się dla kraju o koncesye na też same wolne składy na podstawie pomienionej ustawy.

2. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zarządu krajowego wolnego składu w Krakowie przez pełnomocnika.

3. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zrzeczenia się koncesyi uzyskanej dla kraju na wolny skład we Lwowie, do odstąpienia gminie miasta Lwowa na własność gruntu wraz z budynkami i urządzeniem, przysposobionego na powyższy skład za zwrotem wydatków poniesionych przez fundusz krajowy na to przysposobienie, tudzież do udzielenia tejże gminie na założenie wolnego składu we Lwowie pożyczki do wysokości 200.000 zł. w. a. pod warunkami, jakie Wydział krajowy uzna za stosowne, i jeżeli gmina zobowiąże się postarać o koncesyę na taki skład, dopełnić wszelkich zobowiązań z tej koncesyi wynikających i utrzymywać stale skład pod kontrolą Wydziału krajowego.

4. Poleca się Wydziałowi krajowemu aby na właściwej drodze postarał się u zarządów kolei żelaznych o uzyskanie prawa reekspedycyi dla krajowych wolnych składów.

5. Wzywa się c. k. Rząd, aby w drodze ustawodawczej wyjednał prawo reekspedycyi na kolejach żelaznych dla publicznych domów składowych (*öffentlicher Lagerhäuser*).

We Lwowie dnia 14. Października 1888.

Przewodniczący :
Wodzicki.

Sprawozdawca :
Struszkiewicz.